

10.04.2025
 26.12.04
 13.04.2025
 13.04.2025
 13.04.2025

РЕЦЕНЗІЯ

ГОЛОВАЧ Ірини Іванівни, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента, доцента кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту, Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на дисертаційну роботу **Романюка Максима Валентиновича на тему: «Система відбору футболістів з урахуванням психологічних характеристик»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 - фізична культура і спорт.

1. Актуальність дисертаційної роботи.

Серед багатьох видів спорту футбол посідає одне з провідних місць. Його простота, доступність для людей будь-якого віку, легкість і емоційність ігрових ситуацій, необхідність проявити волю і мужність для подолання дій суперника зробили футбол популярним видом спорту і цінним засобом фізичного виховання

Футбол відносять до тих видів спорту, в яких до гравців пред'являються підвищені вимоги до розвитку фізичних здібностей тому, що здійснення техніко-тактичних дій відбувається у постійно мінливих ігрових ситуаціях під пильним наглядом глядачів. Успіх команди залежить від того, наскільки

злагоджено побудовані стосунки між гравцями та розподілені ролі , щоб здійснити певний технічний прийом в даний момент гри. Відбір юних футболістів здійснювався здебільше за фізичними характеристика. Але у сучасному світі вже враховуються нові тенденції практики відбору на етапі попередньої базової підготовки - комплексний аналіз індивідуального потенціалу юних спортсменів. Тобто відбувається інтеграція антропометричних і фізіологічних критеріїв відбору з урахуванням психологічних характеристик футболістів, що потребує наукового обґрунтування для вирішення цілої низки нагальних завдань (мотиваційних факторів, динаміки рівня тривожності, самоусвідомлення, саморегуляції).

Запропонований у дисертації підхід базується на інтеграції кількісних показників ігрової ефективності, диференційованих за амплуа (захисник, півзахисник, нападник, воротар), з характеристиками мотиваційної структури, саморегуляції, рівня тривожності та впевненості у собі.

Тому теоретична й емпірична не обґрунтованість в науковій і науково-методичній літературі цілої низки аспектів за обраною темою Романюка Максима Валентиновича дослідження та їх значна соціальна значущість робить дисертаційну роботу *«Система відбору юних футболістів з урахуванням психологічних характеристик»* актуальною.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у тому, що дисертантом :

- **вперше** науково обґрунтовано комплексний підхід щодо відбору юних футболістів (13-15 років) на етапі попередньої базової підготовки, що інтегрує оцінку психологічних характеристик (когнітивну, соматичну тривожність; впевненість у собі; рівень тривожності в спортивних змаганнях; «Его» орієнтація, орієнтація на «Завдання»; рівень спортивної мотивації) та показників техніко-тактичної підготовленості;

- **встановлено** взаємозв'язки між ефективністю техніко-тактичної діяльності футболістів 13-15 років та їхніми психологічними характеристиками;
- **визначено** і теоретично обґрунтовано критерії ефективності юних футболістів за ігровим амплуа з урахуванням психологічних характеристик;
- **з'ясовано** вплив окремих психологічних характеристик (рівня соматичної тривожності, когнітивної тривожності) на показники ігрової ефективності (точність пасів, успішність обіграшів) юних футболістів 13-15 років з урахуванням ігрового амплуа;
- **розроблено** методичні рекомендації щодо оптимізації процесу відбору юних футболістів з урахуванням техніко-тактичної підготовленості і психологічних характеристик спортсменів;
- **уточнено** та систематизовано структуру взаємозв'язків між окремими техніко-тактичними діями юних футболістів (точність передач, кількість виграних єдиноборств, ефективність обіграшів тощо) та їхніми психологічними характеристиками (рівень тривожності, мотиваційна орієнтація, впевненість у собі) з урахуванням ігрового амплуа, що дозволило перейти від загального уявлення до конкретних діагностичних критеріїв функціональної відповідності гравця до позиції;
- **розширено** уявлення про сучасну систему відбору юних футболістів шляхом включення до неї психологічних характеристик як обов'язкового компонента поряд із оцінкою фізичної, техніко-тактичної підготовленості;
- **обґрунтовано** інтеграцію багаторівневої діагностики, критеріїв за ігровими амплуа, кластерного аналізу та інструментів ранжування кандидатів, що дозволяє підвищити об'єктивність, прогностичну точність та адаптивність процесу спортивного відбору на етапі попередньої базової підготовки.
- **конкретизовано** систему оцінювання техніко-тактичної ефективності футболістів вікової категорії 13–15 років за амплуа (захисник, півзахисник, нападник, воротар), шляхом визначення критеріїв для кожної позиції у поєднанні з психологічними характеристиками гравця.

- **набули** подальшого розвитку: положення про психологічні характеристики у визначенні перспективності юних спортсменів за ігровими амплуа; комплекс критеріїв для визначення потенціалу юних футболістів під час відбору до футбольних академій та клубів; знання з питань спортивного відбору з урахуванням ігрових амплуа у юнацькому футболі, методики контролю і критеріїв оцінювання рівня підготовленості та ефективності змагальної діяльності юних футболістів.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Практичне значення роботи полягає в обґрунтуванні, розробці, впровадженні комплексного підходу при формуванні складу юнацьких футбольних команд. Сформульовані в дослідженні висновки та практичні рекомендації впроваджено у практичну діяльність КДЮСШ-15 (м. Київ), зокрема, при формуванні команд U14–U16 і підготовці до офіційних турнірів різного рівня (Кубку ДЮФЛУ, Чемпіонату України ДЮФЛУ, Чемпіонату м. Києва). Акт про впровадження від 17.09.2024 року засвідчує застосування інноваційного підходу.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їхня достовірність.

Наукові результати, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні Максима Валентиновича Романюка, належно обґрунтовані і логічно пов'язані - мета, завдання, методи, гіпотеза дослідження.

Статистична достовірність забезпечена застосуванням методів математичної статистики (U-критерій Манна–Уїтні, коефіцієнт узгодженості Кендалла W, PCA, АНР, VIKOR), що дозволило кількісно підтвердити переваги комплексного підходу в порівнянні зі спрощеними моделями оцінки.

Романюк М.В. використовує сучасний науковий інструментарій: методи педагогічного спостереження, тестування, психодіагностики, статистичного аналізу, що підтверджує достовірність результатів та відповідає

вимогам, що висуваються до дисертаційних досліджень у галузі фізичної культури і спорту.

5. Зв'язок теми дисертаційного дослідження з науковими планами, програмами, фундаментальними і прикладними дослідженнями.

Дисертаційне дослідження Романюка М.В. виконано в межах науково-дослідної теми кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Інноваційні технології навчально-тренувального процесу у фізичному вихованні та спорті» (державний реєстраційний номер 0124U000490).

Автор є співвиконавцем теми, його роль полягала у науковому обґрунтуванні комплексного підходу до відбору юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки, що інтегрує показники ігрової ефективності та психологічні характеристики.

Романюк М.В. вдало поєднав теоретичні аспекти з прикладною практикою на етапі попередньої базової підготовки, впровадив інноваційний підхід до спортивного відбору школярів на основі поєднання техніко-тактичної та психологічної підготовленості юних спортсменів.

6. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Загальний рівень дисертаційної роботи Романюка М.В. вважаємо високим, що засвідчує усебічну обізнаність автора у методології наукового пошуку та науковій проблематиці комплексного підходу до відбору юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки з урахуванням техніко-тактичної підготовленості та психологічних характеристик юних футболістів, оволодіння

7. Апробація результатів дисертації.

Основні теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи Максима Валентиновича Романюка пройшли апробацію на наукових і науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівнів.

Список публікацій здобувача містить: 5 статей, опублікованих у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також матеріали Всеукраїнських та міжнародних конференцій (9 конференцій), що вкладається в реалізацію наукової теми «Інноваційні технології навчально-тренувального процесу у фізичному вихованні та спорті» кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту та кафедри спорту та фітнесу.

Достовірність та обґрунтованість переважної більшості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації М.В.Романюка, забезпечує значна кількість опрацьованих літературних джерел, послідовний аналіз матеріалів практичної діяльності, обґрунтоване викладення матеріалу, яке дало змогу автору виконати поставлені перед собою мету та завдання дослідження.

8. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Текст дисертації логічний і добре структурований, містить такі структурні елементи як: АНОТАЦІЯ, СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ЗМІСТ, ВСТУП, 5 РОЗДІЛІВ, ВИСНОВКИ, ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ І ДОДАТКИ. про що свідчать: зміст дисертації, узагальнення основних теоретичних положень і результатів експериментальних досліджень, а також матеріали, що представлені в таблицях, рисунках. Дисертаційна робота викладена на 232 сторінках, ілюстрована 9 таблицями та 24 рисунками. Список використаної літератури налічує 252 найменувань, 248 з яких англійською мовою.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, позначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, методи, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, окреслено особистий внесок автора,

наведено дані щодо апробації результатів дослідження та впровадження отриманих результатів у практику, зазначено кількість публікацій та структуру роботи.

У **першому** розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методичні основи системи відбору юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки» дана характеристика системи відбору юних футболістів в Україні та країнах Європи (Німеччині, Англії, Франції, Нідерландах, Іспанії, Португалії, Бельгії та Польщі). Проаналізовано критерії відбору юних футболістів з урахуванням ігрового амплуа та методи діагностики і тестування в системі відбору юних футболістів. Висвітлено психологічні характеристики футболістів у структурі відбору за ігровими амплуа.

У **другому** розділі «Методи й організація досліджень» представлено методи дослідження, обґрунтовано їх використання відповідно до поставлених завдань, окреслено чотири етапи дослідження, представлена організація проведення дослідження, а також контингент школярів, які брали участь у дослідженні.

У **розділі** три «Емпіричне дослідження ігрової ефективності та психологічних характеристик юних футболістів за ігровими амплуа» надано теоретичне обґрунтування критеріїв відбору юних футболістів, що інтегрує показники фізичної, техніко-тактичної підготовленості за ігровими амплуа та психологічні характеристики; аналіз психологічних характеристик футболістів U-14, U-15 за ігровими амплуа; аналіз техніко-тактичної дій футболістів за ігровими амплуа; аналіз взаємозв'язку ігрової ефективності та психологічних характеристик юних футболістів.

У **розділі** чотири «Комплексний підхід до відбору юних футболістів, алгоритм та його впровадження» проаналізовано доцільність комплексного підходу до відбору юних футболістів, описано формування індивідуального профілю юних футболістів за ігровими амплуа з урахуванням ігрової ефективності та психологічних характеристик та алгоритм впровадження

комплексного підходу у систему відбору юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки.

У розділі п'ять «Методичні рекомендації щодо впровадження комплексного підходу до відбору юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки» висвітлено основні принципи та структура комплексного підходу до відбору юних футболістів. Подано методичні рекомендації до оцінювання ігрової ефективності та психологічних характеристик юних футболістів на етапі попередньої базової підготовки.

9. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження та науковими публікаціями автора дозволило констатувати, що Романюк Максим Валентинович дотримався правил академічної доброчесності, в тексті не виявлено некоректного цитування, ознак плагіату. Дисертаційна робота є оригінальним та завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам, які висуваються Міністерством освіти і науки України до оформлення дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

10. Дискусійні положення, недоліки та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаємо за потрібне звернути увагу на деякі зауваження, а саме:

1. Мотивація у психологічній характеристиці футболіста відіграє вагомую роль. Не зрозуміло чому дисертант не вивчав мотиваційні фактори своїх респондентів за власним опитувальником, з урахуванням військового стану нашої країни, а використовував загальну шкалу спортивної мотивації SMS - 28?

2. Не описано у р.2.1.2 яким чином під час педагогічного спостереження фіксувалися параметри гри? (точність та ефективність техніко-тактичних дій; активність у нападі та захисті; рівень командної взаємодії; дотримання тренерських вказівок; загальна ігрова стабільність...)

3. На наш погляд, було б доцільно визначити не тільки паспортний, а й біологічний вік гравців 12 -15 років, формуючи психологічний профіль контингенту перспективних кандидатів та враховуючи особливості розвитку дітей підліткового віку.

4. На наш погляд, запропонований вами комплексний підхід, що дозволяє аналізувати не лише зовнішні прояви (техніко-тактичні дії у грі), а й внутрішні чинники, зокрема мотивацію, рівень тривожності, самооцінку, (орієнтація на результат чи розвиток), має включати в себе і показники академічної успішності в школі, адже відомо, що діти часто не відвідають уроки через збори та змагання.

5. Звернути увагу на оформлення таблиць та рисунків: табл. 3.2, 3.3 рис. 3.1 - 3.10 – текст не читабельний.

6. У список літературних джерел додати публікації українських фахівців.

7. У перелік умовних позначень і скорочень додати скорочення, які є в тексті без пояснення_ GPS-трекінг (стор. 26), U13/U14.

Проте зазначені зауваження не знижують загального наукового рівня дисертаційної роботи Романюка М.В. та в цілому відповідає вимогам, що висуваються до наукових кваліфікаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії.

11. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Здобувач упевнено володіє базовими і спеціальними знаннями в галузі фізичної культури, спорту, психології спорту та вдало застосовує їх у практичній діяльності.

Загалом, дисертаційна робота є актуальною, має наукову новизну та практичну значущість для сфери фізичної культури і спорту, містить всі необхідні структурні елементи і ґрунтовно опрацьовані й описані результати дослідження. Здобувач у процесі дослідження виявив здатність самостійно

проводити аналіз наукової літератури, узагальнювати результати та формулювати обґрунтовані висновки.

12. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхньої наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертаційна робота М.В. Романюка «Система відбору юних футболістів з урахуванням психологічних характеристик»,

є самостійною завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 р. № 759) та «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор Максим Валентинович Романюк заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017-Фізична культура і спорт.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту, Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту, Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Ірина Головач

